

Sygn. akt I ACa 1648/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik
Sędziowie:	SSA Anna Kowacz-Braun SSA Barbara Górczanowska (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa B. C. i M. C.

przeciwko Grupie (...) S.A. w K. przy interwencji ubocznej po stronie pozwanej A. C.

o uchylenie uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 24 czerwca 2014 r. sygn. akt VII GC 119/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki B. C. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 lutego 2015 r.

Powodowie B. C. i M. C. domagali się uchylenia uchwały nr(...)z dnia 29 marca 2013r. Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Grupy (...) S.A. w K. uchylającej w pkt 1 uchwałę nr (...)Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dnia 6 listopada 2012r. oraz ustalającej w pkt 1 miesięczne wynagrodzenie dla członków Rady Nadzorczej: w wysokości 30.000 zł dla przewodniczącego Rady Nadzorczej, 6.000 zł dla wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej, 3.000 zł dla członków Rady Nadzorczej zaś w pkt 2 ustalającej dla W. R. wynagrodzenie w kwocie 400 zł miesięcznie z tytułu pełnienia przez niego osobistego nadzoru, oraz uchwały nr (...)z dnia 4 kwietnia 2013r. Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Grupy (...) S.A. w K. w sprawie podziału zysku netto za poprzedni rok obrotowy ustalającej, że spółka nie wypłaci dywidendy za rok obrotowy od dnia 1 października 2011r. do dnia

30 września 2012r. i przeznaczającej zysk bilansowy netto za powyższy okres w kwocie 5.395.276,58 zł na kapitał zapasowy, z tym że co do tej uchwały ostatecznie wnosili o jej uchylenie w części tj. ponad kwotę 2.697.638,29 zł. Powodowie podnosili, że zaskarżone uchwały są sprzeczne z dobrymi obyczajami i mają na celu pokrzywdzenie akcjonariuszy mniejszościowych.

Pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa, podobnie jak interwenient uboczny po stronie pozwanego, większościowy akcjonariusz A. C..

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w Kielcach VII Wydział Gospodarczy uchylił uchwałę nr (...)z dnia 4 kwietnia 2013 r. Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy spółki pod firmą (...)Spółka Akcyjna z siedzibą w K. w sprawie sposobu podziału zysku netto za poprzedni rok obrotowy o następującej treści: „Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki pod firmą (...)Spółka Akcyjna z siedzibą w K. postanawia nie wypłacać dywidendy za rok obrotowy od pierwszego października dwa tysiące jedenastego roku (01-10-2011 r.) do trzydziestego września dwa tysiące dwunastego roku (30-09-2012 r.) i przeznaczyć zysk bilansowy netto za okres od dnia pierwszego października dwa tysiące jedenastego roku (01-10-2011 r.) do trzydziestego września dwa tysiące dwunastego roku (30-09-2012 r.) w kwocie 5.395.276,58 zł. (pięciu milionów trzystu dziewięćdziesięciu pięciu tysięcy dwustu siedemdziesięciu sześciu złotych i pięćdziesięciu ośmiu groszy) na kapitał zapasowy” w części, to jest ponad kwotę 2.697.638,29 zł. (dwa miliony sześćset dziewięćdziesiąt siedem tysięcy sześćset trzydzieści osiem złotych dwadzieścia dziewięć groszy); oddalił powództwo w pozostałej części. Sąd ponadto zasądził od pozwanej Spółki na rzecz powódki B. C. kwotę 2.000 zł tytułem kosztów procesu a oddalił wniosek interwenienta ubocznego A. C. o zasądzenie kosztów procesu.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne:

Powodowie są akcjonariuszami pozwanej spółki posiadającymi łącznie 49% akcji. Pozostałe 51% akcji posiada A. C., który pełni jednocześnie funkcję przewodniczącego rady nadzorczej spółki. Rada nadzorcza składa się z czterech osób. Podstawowym przedmiotem działalności pozwanej spółki jest wydawnictwo i sprzedaż książek w tym sprzedaż detaliczna książek. W dniu 29 marca 2013r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej Spółki uchwałą nr (...)ustaliło wysokość wynagrodzenia dla członków rady nadzorczej, uchylając jednocześnie uchwałę nr (...) NWZA z dnia 6 listopada 2012r. Miesięczne wynagrodzenie dla przewodniczącego rady nadzorczej zostało ustalone na kwotę 30.000 zł, dla wiceprzewodniczącego na kwotę 6.000 zł, dla członków na kwotę 3.000 zł. Ponadto dla W. R. zostało ustalone wynagrodzenie w kwocie 400 zł miesięcznie z tytułu pełnienia przez niego osobistego nadzoru. Powodowie reprezentowani na zgromadzeniu przez pełnomocnika głosowali przeciwko uchwale i zgłosili do niej sprzeciw. W uchylonej uchwale NWZA nr (...)z dnia 6 listopada 2012r. wynagrodzenie dla przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i członków rady nadzorczej pozwanej Spółki było identyczne jak w zaskarżonej uchwale. W pozwie z dnia 6 grudnia 2012r. skierowanym przeciwko spółce, powodowie domagali się uchylenia uchwały nr (...)jako sprzecznej ze statutem spółki, dobrymi obyczajami, godzącej w interesy spółki i mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariuszy. Wyrokiem z dnia 28 maja 2013r. w sprawie VII GC 327/12 Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo. W dniu 4 kwietnia 2013r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej Spółki podjęło uchwałę nr (...)o niewypłacie dywidendy za rok obrotowy od 1 października 2011r. do 30 września 2012r. i przeznaczeniu zysku bilansowego netto za powyższy okres w kwocie 5.395.276,58 zł na kapitał zapasowy. Powodowie reprezentowani przez pełnomocnika głosowali przeciwko uchwale i zgłosili do niej sprzeciw.

Sąd Okręgowy ustalił, że zysk bilansowy za poprzedni rok obrotowy od 1 października 2010r. do 30 września 2011r. w kwocie 7.230.787,92 zł uchwałą nr (...)Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej Spółki z dnia 31 marca 2012r. został wyłączony od podziału i przeznaczony na kapitał zapasowy. W pozwie z dnia 27 kwietnia 2012r. przeciwko spółce, powodowie domagali się uchylenia powyższej uchwały jako sprzecznej z dobrymi obyczajami i mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariuszy mniejszościowych (sygn. akt VII GC 102/12). W sporządzonej na potrzeby tego postępowania opinii biegły sądowy W. W. uznał, że brak było gospodarczego uzasadnienia dla wyłączenia zysku bilansowego netto od podziału i przeznaczeniu go w całości na kapitał zapasowy, w sytuacji kondycji ekonomiczno-finansowej spółki ocenionej przez niego jako bardzo dobra. Wyrokiem z dnia 2 stycznia 2013r. Sąd

Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo. W następstwie apelacji powodów, wyrokiem z dnia 28 maja 2013r. w sprawie I ACa 438/13 Sąd Apelacyjny w Krakowie zmienił wyrok i uchylił uchwałę (...)Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Grupy (...) S.A. podjętą 31 marca 2012r. w części tj. ponad kwotę 3.615.393, 96 zł, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił. W dniu 17 września 2013r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej Spółki wykonując wyrok Sądu Apelacyjnego podjęło uchwałę nr (...)o przeznaczeniu na wypłatę dywidendy połowy zysku za rok obrotowy 2010/2011 w kwocie 3.615.393,96 zł.

Sąd pierwszej instancji podał, że według sprawozdania finansowego sporządzonego przez spółkę za okres od 1 października 2011r. do 30 września 2012r. na dzień 30 września 2012r. aktywa trwale spółki stanowiły kwotę 24.012.764,25 zł (w 2011r. - kwotę 21.910.448,55 zł, w 2010r. - kwotę 17.394.553,82 zł), aktywa obrotowe kwotę 63.019.540,20 zł (w 2011r. - kwotę 58.686.097,68 zł, w 2010r. - kwotę 51.007.400,64 zł), środki pieniężne kwotę 25.697.372,65 zł (w 2011r. - kwotę 20.247.558,52 zł, w 2010r. - kwotę 15.276.751,61 zł). Na dzień 30 września 2012r. kapitał zapasowy wynosił kwotę 51.890.242,75 zł (w 2011r. - kwotę 44.659.454,83 zł, w 2010r. - kwotę 39.292.924,91 zł). W roku obrotowym 2011/2012 spółka osiągnęła przychody netto ze sprzedaży w kwocie 101.860.281,77 zł, w 2010/2011 w kwocie 92.109.203,27 zł, w 2009/2010 w kwocie 92.666.233, 80 zł oraz zysk netto odpowiednio w kwotach 5.395.276,58 zł, 7.230.787,92 zł, 5.927.482,33 zł przekazany w całości na kapitał zapasowy. Na dzień 30 września 2012r. pozwana spółka udzieliła pożyczek na kwotę 1.179.465,08 zł i 255.369,09 zł, jej zobowiązania długoterminowe wyniosły kwotę 403.275,03 zł zaś krótkoterminowe kwotę 13.885.981,56 zł, wśród nich nie było pożyczek i kredytów. W dniu 30 kwietnia 2013r. pozwana spółka zaciągnęła w (...) Bank S.A. w W. kredyt odnawialny do kwoty 11 mln zł, którego zabezpieczeniem był zastaw rejestrowy na zapasach towarów stanowiących własność spółki. W dniu 11 kwietnia 2013r. pozwana spółka zawarła z (...) Bank S.A. w W. umowę o limit wierzytelności do kwoty 8 mln zł na finansowanie bieżącej działalności ze splatą do dnia 30 września 2013r. Powyższy stan majątkowy pozwanej Spółki znalazł także potwierdzenie w zeznaniach A. C. i wyjaśnieniach prezesa zarządu spółki S. K.. Wyjaśnienia złożone z kolei przez powódkę B. C. wskazują, że w jej ocenie sytuacja spółki jest bardzo dobra za czym przemawiać ma fakt udzielania przez spółkę pożyczek. Świadczą też o jej konflikcie z akcjonariuszem mniejszościowym i wskazują jako przyczynę nieubiegania się o stanowiska w organach spółki brak odpowiedniego wykształcenia. Z zeznań świadka W. R. wynika niemal wyłącznie z jaką częstotliwością odbywają się posiedzenia rady nadzorczej, czyli 5-7 razy w roku.

Odnosząc się do zarzutów powodów odnoszących się do uchwały nr (...)z dnia 4 kwietnia 2013r. Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 347 § 1 k.s.h. przyznaje akcjonariuszom spółki akcyjnej prawo do udziału w zysku wykazanym w sprawozdaniu finansowym, zbadanym przez biegłego rewidenta, który został przeznaczony przez walne zgromadzenie do wypłaty akcjonariuszom. Prawo do dywidendy uważa się za jedno z podstawowych uprawnień korporacyjnych akcjonariusza. Spółka ma zatem obowiązek wypłacić dywidendę jeżeli jej sytuacja ekonomiczna na to pozwala. Sąd Okręgowy podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie I ACa 438/13, że długotrwale, nie mające uzasadnienia w trudnej sytuacji ekonomicznej spółki przeznaczenie całego zysku na kapitał zapasowy, głosami większościowego akcjonariusza stanowi naruszenie dobrych obyczajów i jednocześnie pokrzywdzenie akcjonariuszy mniejszościowych. W sytuacji gdy prawo gwarantuje powodom udział w zyskach, to pozwana spółka musi wykazać, że przeznaczenie całego zysku wypracowanego w roku obrotowym 2011/2012 na kapitał zapasowy, leżało w żywotnym interesie spółki zaś wypłata dywidendy w znaczący sposób pogorszyłaby sytuację ekonomiczną spółki bądź wręcz zagroziła jej bytowi. Z materiału dowodowego sprawy w postaci dokumentów wynika, że w roku obrotowym 2008/2009 spółka wypracowała zysk netto w kwocie 2.955.559,35 zł., w roku 2009/2010 w kwocie 5.927.482,33 zł., w roku 2010/2011 w kwocie 7.230.787,92 zł. i wreszcie w roku 2011/2012 w kwocie 5.395.276,58 zł. Mocą uchwał ZWZA pozwanej Spółki cały wypracowany zysk spółki za powyższe lata został przeznaczony na kapitał zapasowy. Ze sprawozdania finansowego Spółki wynika, że na dzień 30 września 2012r. kapitał zapasowy spółki wyniósł kwotę 51.890.242,75 zł. Z powyższego dokumentu, jak też dodatkowych informacji do sprawozdania finansowego wynika nadto, że biorąc pod uwagę lata 2010-2012 zwiększeniu uległy: majątek trwały spółki do kwoty 24.012.764 zł i obrotowy do kwoty 63.019.540 zł, stan środków pieniężnych do kwoty 25.697.372 zł jak też przychody netto ze sprzedaży. Wzrost powyższych wskaźników znalazł także potwierdzenie w protokole Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki z dnia 29 marca 2013r. W roku obrotowym 2011/2012 pozwana spółka

dokonała zakupu udziałów w (...) Sp. z o.o. za kwotę 2.551.054 zł oraz udzieliła pożyczek innym podmiotom na kwotę 1.434.834 zł. Już po podjęciu zaskarżonej uchwały Spółka zawarła z bankami dwie umowy o kredyt, z (...) Bank S.A. umowę kredytu odnawialnego do kwoty 11 mln zł i z (...) Bank S.A. umowę o limit kredytowy do kwoty 8 mln zł. W ocenie Sądu Okręgowego biorąc pod uwagę całokształt sytuacji majątkowej pozwanej Spółki łącznie z udziałem w rynku wydawniczym, nie wskazuje na to aby przeznaczenie połowy zysku za rok obrotowy 2011/2012 na wypłatę dywidendy zagroziło spłacie już zaciągniętych przez spółkę kredytów bankowych, pogorszyło zdolność kredytową do uzyskania nowych, uniemożliwiło lub zagroziło realizacji zaplanowanych inwestycji, utrudniło lub uniemożliwiło bieżącą działalność spółki. Istnienia takich okoliczności pozwana spółka nie udowodniła. Nie wykazała także aby zmiana przepisów prawa związana z dofinansowaniem przez państwo podręczników dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów wypłatę dywidendy uniemożliwiła. Wprowadzenie dla uczniów bezpłatnych podręczników zostało rozłożone w czasie obejmującym lata 2014-2017. Przyszłościowe, finansowe skutki tych zmian dla wydawców podręczników nie są jeszcze znane. W każdym razie analizy takich skutków pozwana spółka nie przedstawiła. Możliwość spadku przyszłych przychodów a przez to wielkości zysków, podnoszona przez pozwaną spółkę, jest na razie wyłącznie hipotetyczna. Twierdzenia świadka A. C., o stracie przez spółkę w 2014 r. przychodów w kwocie 25 mln zł nie zostały niczym poparte. Faktem jest, że w dniu 17 września 2013r. NWZA pozwanej spółki podjęło uchwałę nr (...)o przeznaczeniu na wypłatę dywidendy połowy zysku za rok obrotowy 2010/2011 w kwocie 3.615.393,96 zł. Powodowie otrzymali zatem dywidendę ale nastąpiło to w wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie, który zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach oddalający powództwo akcjonariuszy mniejszościowych o uchylenie uchwały o podziale zysku za rok obrotowy 2010/2011. Zdaniem Sądu pierwszej instancji pozwana spółka nie wykazała aby jej sytuacja ekonomiczna uniemożliwiała przeznaczenie połowy zysku osiągniętego w roku obrotowym 2011/2012 na dywidendę, a zatem zaskarżoną uchwałę nr (...)podjętą w dniu 4 kwietnia 2013r. głosami większościowego akcjonariusza należy uznać za naruszającą dobre obyczaje i mającą na celu pokrzywdzenie powodów jako akcjonariuszy mniejszościowych. Sąd Okręgowy podkreślił, że oprócz dywidendy, powodowie w odróżnieniu od akcjonariusza większościowego, który otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji przewodniczącego rady nadzorczej, nie otrzymują żadnych innych korzyści z tytułu udziału w spółce. Zaszły zatem przesłanki do uchylenia uchwały w części dotyczącej przeznaczenia na kapitał zapasowy zysku w kwocie ponad 2.697.638,29 zł na podstawie art. 422 k.s.h.

Odmienne Sąd Okręgowy ocenił zaskarżoną uchwałę nr (...)z dnia 29 marca 2013r. Uchwałą tą zostało ustalone wynagrodzenie dla członków rady nadzorczej spółki: w kwocie 30.000 zł. dla przewodniczącego, 6.000 zł. dla wiceprzewodniczącego, 3.000 zł. dla członków i w kwocie 400 zł. dla W. R. z tytułu osobistego nadzoru. Z treści art. 392 k.s.h. wynika, że członkowi rady nadzorczej może zostać przyznane wynagrodzenie, które określa statut lub uchwała walnego zgromadzenia. W ocenie Sądu Okręgowego nie sposób przyjąć, aby wynagrodzenie dla członków rady nadzorczej pozwanej spółki w wysokości ustalonej zaskarżoną uchwałą (art. 392 k.s.h. i art. 390 § 3 k.s.h.) godziło w interesy spółki, w sytuacji gdy, co podnoszą sami powodowie i co potwierdzają dokumenty spółki, jej sytuacja finansowa jest bardzo dobra. Z niczego nie wynika, że wynagrodzenie to powinno odpowiadać przeciętnemu wynagrodzeniu jakie otrzymują członkowie tych organów w innych spółkach działających w woj. (...), w szczególności na rynku mediów. Nie można także wynagrodzenia dla członków rady nadzorczej oderwać od wysokości tego wynagrodzenia ustalonego dla członków zarządu spółki. Z dodatkowych informacji do sprawozdania finansowego spółki za rok obrotowy 2011/2012 wynika, że wynagrodzenie roczne dla całego zarządu stanowiło kwotę 1.320.000 zł. Sąd podkreślił, że kondycja spółki, jej pozycja na rynku, wyniki finansowe jakie osiąga są także pochodną działań i kompetencji członków jej organów. Mając na względzie rozmiar prowadzonej przez Spółkę działalności oraz jej efekty, będące niewątpliwie także wynikiem nakładu pracy członków jej organów, w tym rady nadzorczej, wynagrodzenie dla członków tej ostatniej, ustalone zaskarżoną uchwałą nie narusza dobrych obyczajów ani nie godzi w interesy spółki. Brak jest zatem podstaw do uchylenia tej uchwały na podstawie art. 422 k.s.h.

O kosztach procesu Sąd orzekł stosownie do wyniku rozstrzygnięcia na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana Spółka (...)S.A. w K., która zaskarżyła wyrok w części uwzględniającej powództwo (pkt. I wyroku) i orzekającej o kosztach procesu. Wyrokowi temu pozwana zarzuciła naruszenie prawa materialnego – przepisu art. 422 § 1 k.s.h. w zw. z art. 347 § 1 k.s.h. przez niewłaściwe zastosowanie.

Na podstawie art. 381 k.p.c. strona pozwana wносиła o przeprowadzenie dowodów z załączonych dokumentów, a to:

1. dwóch aktów notarialnych z dnia 22 sierpnia 2014 r. oraz odpisu z (...) Sp. z o.o. w W. - na okoliczność zakupu przez spółkę zależną pozwanej, (...) Sp. z o.o. w W., prawa użytkowania wieczystego wraz z własnością budynków na nieruchomościach położonych w K. przy ul. (...) na cele biurowe i magazynowe;
2. korespondencji mailowej z dnia 30 września i 2 października 2014 r. pomiędzy panem W. R., członkiem Rady Nadzorczej pozwanej, wybranym przez powodów w drodze głosowania grupami i oddelegowanym przez nich do stałego wykonywania nadzoru nad spółką z prezesem zarządu pozwanej panem S. K. - na okoliczność, że zakup w/ w praw stanowią wypełnienie części strategii rozwoju spółki i gospodarowania jej środkami w zmienionej sytuacji rynkowej;
3. aktu notarialnego z dnia 2 października 2014 r. zawierającego protokół nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników (...) Sp. z o.o. w W., na którym jedyny wspólnik - (...)S.A. w K. podjął uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego do kwoty 15.450.000 zł i zmianie umowy spółki - na okoliczność dokapitalizowania spółki zależnej w związku z nabyciem przez nią prawa użytkowania wieczystego wraz z własnością budynków na nieruchomościach położonych w K. przy ul. (...) na cele biurowe i magazynowe.

Wskazując na powyższe strona pozwana wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej nie znajduje uzasadnionych podstaw.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że strona pozwana nie formułuje żadnych zarzutów procesowych i nie kwestionuje dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, zatem ustalenia te stanowią zarazem podstawę rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego.

Przechodząc do zarzucanych naruszeń prawa materialnego Sąd Apelacyjny podkreśla, że mający zastosowanie w sprawie przepis art. 422 § 1 k.s.h. daje podstawę zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy w przypadkach, w których są one sprzeczne ze statutem bądź dobrymi obyczajami i godzą w interesy spółki lub mają na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. Należy więc przyjąć, że uchwała musi być sprzeczna ze statutem i jednocześnie godzić w interesy spółki, musi być sprzeczna ze statutem i jednocześnie mieć na celu pokrzywdzenie akcjonariusza; uchwała może być sprzeczna z dobrymi obyczajami i jednocześnie godzić w interesy spółki, być sprzeczna z dobrymi obyczajami i mieć na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. Uchwała jest sprzeczna ze statutem, gdy bezpośrednio lub pośrednio nie jest zgodna z normami zawartymi w statucie spółki. Dotyczy to wszelkich postanowień statutowych czy to stworzonych przez wspólników niezależnie od przepisów kodeksu spółek handlowych, czy też zmieniających dyspozytywnie normy kodeksu.

Bezsporne w sprawie było, że w statucie pozwanej Spółki dopuszczono możliwość odmiennego przeznaczenia całości lub części zysku wynikającego z rocznego bilansu stosowną uchwałą Zgromadzenia Akcjonariuszy. Takie uregulowanie zasad podziału zysku w statucie jest dopuszczalne dyspozytywnym charakterem przepisu art. 347 k.s.h. Zysk nie zawsze bowiem musi być dzielony, nie zawsze też musi być dzielony między akcjonariuszy (przekazanie zysku na kapitał zakładowy lub zapasowy także jest formą podziału zysku). Podział zysku w inny sposób może służyć przede wszystkim wzmocnieniu sytuacji majątkowej spółki „kosztem” akcjonariuszy. W tych okolicznościach zaskarżona uchwała o przeznaczeniu zysku na kapitał zapasowy spółki nie stanowi rażącego naruszenia przepisów kodeksu spółek handlowych, ani obejścia przepisu art. 347 k.s.h.

Pozostaje zatem do rozważenia zarzut naruszenia dobrych obyczajów. Pojęcie to nie jest ostre. Przyjmuje się, że oznacza ono takie zachowania, które wpływają pozytywnie na funkcjonowanie spółki i otoczenie gospodarcze i są związane z postrzeganiem uczciwości kupieckiej przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Dobre obyczaje możemy wiązać także z tzw. dobrymi praktykami. Określone zachowania mogą mieścić się co prawda w granicach prawa, jednak mogą wykraczać poza dobre obyczaje. Chodzi więc o przyzwoite postępowanie, które uwzględnia w odpowiednim stopniu różne interesy służące wszystkim w spółce. Pojęcie to odnosi się zatem także, a może przede wszystkim, do stosunków wewnętrznych w spółce, w tym relacji pomiędzy akcjonariuszami. Dla jego oceny znaczenie mają kryteria moralne obowiązujące w społeczeństwie, w tym ogólne normy przyzwoitego zachowania. Chodzi tu o takie postępowanie, które uwzględnia w odpowiednim stopniu różne interesy służące wszystkim w spółce.

Bezsporne było między stronami, że w Spółce w latach 2008 – 2011 wypracowany zysk nie był dzielony między wspólników lecz przeznaczany na kapitał zapasowy. Strona pozwana nie kwestionowała także tego, że zysk w Spółce zawsze był wypracowywany i miał tendencję wzrostową, osiągając poziom 7.230.787,92 zł za rok bilansowy od 1 października 2010 r. do 30 września 2011 r., zaś w roku następnym, którego dotyczy spór – 5.395.276,58 zł. Spółka jest w dobrej kondycji finansowej, co wprost wynika ze znajdujących się w aktach sprawy dokumentów Spółki. O ile zatem w pierwszych latach działalności spółki wyłączenie zysku z podziału byłoby w pełni usprawiedliwione okresem rozwoju i budowania potencjału gospodarczego, o tyle dalsze utrzymywanie tego rodzaju praktyki musiałyby znaleźć oparcie w relacjach ekonomicznych. Tylko bowiem sytuacja ekonomiczna spółki, jej program rozwoju gospodarczego, pozwala na pozbawienie akcjonariuszy prawa do choćby części zysku. Strona pozwana na taką okoliczność się powoływała, jednakże swoich twierdzeń w postępowaniu pierwszo instancyjnym nie wykazała. Twierdziła, że w jej sytuacji – z uwagi na rodzaj prowadzonej działalności na rynku wydawnictw - istotne jest zachowanie zdolności kredytowej a tego wymaga posiadanie wysokiego kapitału własnego. Powoływała się także na konieczność zachowania zdolności inwestowania. Jak jednak stwierdził Sąd pierwszej instancji, pozwana nie wykazała aby zmiana przepisów prawa związana z dofinansowaniem przez państwo podręczników dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, co zostało rozłożone w czasie do 2017 roku, wypłatę dywidendy uniemożliwiła, tym bardziej że żadna analiza wpływu tych zmian na kondycję Spółki nie została przedstawiona. Pomimo podnoszonej przez apelującą sytuacji na rynku wydawniczym, sytuacja ekonomiczna Spółki jest dobra a Spółka osiąga zysk, nawet przy prowadzonych inwestycjach. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że w roku obrotowym 2011/2012 pozwana spółka dokonała zakupu udziałów w (...) Sp. z o.o., co świadczy także o tym, że Spółka dywersyfikuje swoją działalność gospodarczą, zmniejszając ryzyko związane z tą działalnością w jednej tylko dziedzinie a jej byt nie jest całkowicie uzależniony od koniunktury na rynku wydawniczym. W odpowiedzi na pozew Spółka nie powołała się jednak na jakiegokolwiek skonkretyzowane zamierzenia gospodarcze ani tym bardziej nie wykazała by zamierzenia te weszły w jakąkolwiek fazę realizacji, choćby poprzez sporządzenie wstępnego planu finansowego. Tego rodzaju zamierzenia, aby uzasadniały zatrzymanie zysku w spółce, winny być realne a nie ogólnikowe i opierać się na choćby wstępnym oszacowaniu kosztów i możliwości wprowadzenia ich w życie.

Jako argumentu na rzecz pozbawienia akcjonariuszy zysku nie można także przyjąć konieczności spłaty kredytu zaciągniętego przez Spółkę. Z okoliczności podawanych przez stronę pozwaną nie wynika, by warunki spłaty tego kredytu wymagały zwiększenia kapitału zapasowego i by Spółka nie mogła go spłacać na dotychczasowych zasadach. Należy zwrócić uwagę, że pozwana Spółka na koniec przedmiotowego okresu obrachunkowego (30 września 2012 r.) dysponowała środkami pieniężnymi w wysokości 25.697.372,65 zł a jej zobowiązania krótkoterminowe stanowiły kwotę 13.885.981,56 zł, zaś długoterminowe – 403.275,03 zł. Środki pieniężne zatem niemal dwukrotnie przewyższały zobowiązania Spółki. Nie sposób także nie zauważyć, że wartość kapitału zapasowego na 30 września 2011 r. wynosiła 44.659.454,83 zł (na 30 września 2012 r. – 51.890.242,75 zł).

Należy tu podkreślić, że to pozwana Spółka, na odparcie zarzutów powodów, twierdziła, że jej stan ekonomiczny i potrzeby związane z planowanymi inwestycjami w następnym roku oraz dziedzina działalności, uzasadniały podjęcie zaskarżonej uchwały nr (...)o przeznaczeniu zysku za rok bilansowy 2011/2012 r. w całości na kapitał zapasowy. Skoro z faktów tych wywodziła dla siebie skutki prawne polegające na oddaleniu powództwa akcjonariuszy, powinna była je udowodnić, tym bardziej że okoliczności te przytoczone zostały w celu odparcia zarzutów powodów, a to spółka

dysponowała dokumentami dotyczącymi jej sytuacji ekonomicznej i wskazującymi, iż istniały konkretne potrzeby uzasadniające podjęcie zaskarżonej uchwały.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 522/08, (LEX nr 494003), że „decyzja o przeznaczeniu zysku rocznego na cele związane z działalnością spółki i dalszym jej rozwojem, która wyłącza prawo do dywidendy, powinna uwzględniać między innymi cel jej działalności, konieczne do jego realizacji i dalszego rozwoju przedsięwzięcia, oraz uwarunkowania rynkowe, jak również to, że prawo do udziału w wypracowanym zysku jest jednym z najważniejszych uprawnień współnika; właściwe rozważenie interesu spółki i współnika decyduje o pozytywnej ocenie uchwały zgromadzenia współników”. Wynika stąd, że w spółce kapitałowej zawsze nadrzędny jest interes spółki wobec interesu współnika, jednakże ocena tego interesu Spółki musi opierać się na dowodach, a te dla zniweczenia prawa akcjonariuszy do zysku, w niniejszej sprawie nie są wystarczające. Stan interesów Spółki i jej sytuacja ekonomiczna uzasadnia bowiem przeznaczenie zysku na wypłatę akcjonariuszom, choćby w części. Długotrwałe pozbawienie akcjonariusza zysku w wyniku przeznaczenia go na kapitał zapasowy, który i tak jest znaczny, musi być uznane za naruszające dobre obyczaje.

W tym miejscu należy odnieść się do powołania się przez stronę skarżącą nowych okoliczności zaistniałych po wydaniu zaskarżonego wyroku oraz popierających je wniosków dowodowych, zgłoszonych w apelacji. Fakt, że pozwana Spółka zrezygnowała z najmu pomieszczeń na cele biurowe i magazynowe w związku z zakupem nieruchomości na te cele, świadczy właśnie o korzystnej sytuacji Spółki. Tylko bowiem w obliczu dobrej koniunktury podmioty gospodarcze podejmują decyzje o zamrożeniu znacznej ilości środków pieniężnych w nieruchomościach, co stanowi przecież inwestycję długoterminową i nie pozwoli na szybkie uruchomienie tych środków w wypadku zaistnienia konieczności jakiegokolwiek nieprzewidzianej inwestycji. Nie jest to także inwestycja prorozwojowa, która mogłaby w przyszłości przynosić Spółce zyski. Fakt zaangażowania środków finansowych w nabycie nieruchomości przeczy także stanowisku pozwanej Spółki która twierdziła że charakter jej działalności czyni koniecznym gromadzenie środków na kapitale zapasowym, a to z uwagi na sezonowość działalności i konieczność korzystania z kredytów obrotowych. Wprawdzie, jak podnosi pozwana, nabyta nieruchomość może stanowić podstawę zabezpieczenia kredytu, jednakże i obecnie pozwana nie ma problemów z jego uzyskaniem. Jej aktywa trwale na dzień 30 września 2012 r. stanowiły wartość 24.012.764,25 zł. Wskaźnik płynności finansowej świadczy zaś o tym, że spółka dysponuje bieżącymi środkami na ich spłatę. W dodatku zakupu nieruchomości dokonała nie pozwana Spółka a spółka od niej zależna (...) Sp. z o. o., lecz ze środków uzyskanych od pozwanej, co czyni wątpliwym możliwości osiągnięcia przez pozwaną jakichkolwiek korzyści z tej nieruchomości. O tym, że Spółka posiada znaczne rezerwy finansowe świadczy również i to, że udziela pożyczek osobom trzecim, w tym podmiotom nie związanym ze Spółką. W tych okolicznościach wyłączenie choćby części zysku z podziału między akcjonariuszy musi być uznane za nieuzasadnione z punktu widzenia ekonomicznego i naruszające dobre obyczaje.

Tego rodzaju uchwała może także być uznana za krzywdzącą akcjonariusza. Uchwała zgromadzenia akcjonariuszy może być uznana za krzywdzącą akcjonariusza zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia istniał w czasie podejmowania uchwały, jak i wtedy, gdy treść uchwały spowodowała, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia współnika. W uzasadnieniu wyroku z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, (OSNC 2004/12/204) Sąd Najwyższy wskazał, że walne zgromadzenie (w spółce akcyjnej) może przeznaczyć cały zysk do podziału, przeznaczyć go w całości na kapitał zapasowy lub rezerwowy albo też podzielić go częściowo między akcjonariuszy i kapitał zapasowy lub rezerwowy. „Według Sądu Najwyższego znaczny stopień dyskrecjonalnej władzy walnego zgromadzenia w zakresie przeznaczenia zysku nie oznacza jednak dowolności, uchwała nie może bowiem naruszać ani zasady równouprawnienia akcjonariuszy, ani w inny sposób krzywdzić współników, zwłaszcza mniejszościowych. Nie ma wątpliwości, że prawo do udziału w zysku rocznym jest obok prawa poboru akcji, prawa głosu oraz uprawnień do tzw. kwoty likwidacyjnej jednym z trzech najważniejszych uprawnień udziałowych w spółce akcyjnej. Z tego względu prawo do dywidendy podlega swoistej ochronie prawnej przewidzianej w art. 422 § 1 k.s.h. (...) Praktyka wskazuje przy tym, że typowym i częstym przypadkiem pokrzywdzenia akcjonariuszy mniejszościowych jest pozbawienie dywidendy lub jej uchwalenie w minimalnej wysokości”. Z kolei w wyroku z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 522/08, (LEX nr 494003) Sąd Najwyższy stwierdził, że „uchwała zgromadzenia współników przeznaczająca cały zysk roczny na kapitał zakładowy

może być kwalifikowana jako krzywdząca wspólnika w relacji do spółki, jeśli powoduje długotrwałe wyłączenie zysku z podziału, kiedy kapitał zapasowy i kapitał rezerwowy są już bardzo znaczne, a brak oznak dekoniunktury w branży, który usprawiedliwiałby dalsze kumulowanie środków w spółce, przyjęcie takiej polityki rozwojowej, której następstwem jest stałe przeznaczanie zysku na cele rozwojowe albo przeinwestowanie...”, a z wyroku z 21 maja 2010 r., II CSK 564/09, (LEX nr 1131322) wynika, że jeżeli spółka w zasadzie nie wypłaca dywidendy mimo tego, że jest w dobrej kondycji finansowej, a z zysku spółki korzystają większościowi akcjonariusze, będący jednocześnie członkami zarządu spółki lub jej pracownikami, to uchwała o nieprzeznaczeniu rocznego zysku do podziału między wspólników może zostać uchylona na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. jako mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (podobnie wyr. SN z 27 marca 2013 r., I CSK 407/12 - OSP 2013/11/108).

Jak wynika z przedstawionych wyżej ustaleń faktycznych sytuacja pozwanej Spółki była dobra a w kolejnym roku zamierzenia inwestycyjne nie były realnie planowane. Spółka nie miała także potrzeb kapitałowych, które uzasadniałyby tak znaczny kapitał zapasowy. Kapitał zapasowy służy bowiem przede wszystkim pokryciu strat bilansowych, pokryciu kosztów nie wpływających na zwiększenie aktywów spółki, umorzeniu udziałów lub akcji, zwrotu ewentualnych dopłat do kapitału. Takie okoliczności w pozwanej Spółce nie miały miejsca. Ponadto bezpieczny kapitał zapasowy stanowi co najmniej jedną trzecią kapitału zakładowego. Kapitał zakładowy Spółki wynosi kwotę 500.000 zł, a zatem wartość kapitału zapasowego na dzień 30 września 2012 r. w wysokości 51.890.242,75 zł (w poprzednim roku 44.659.454,83 zł) wielokrotnie przekracza kapitał zakładowy. Jego rozmiary nie stanowią zagrożenia dla funkcjonowania Spółki, co uzasadniałoby jego zwiększenie.

Dla oceny pokrzywdzenia wspólnika nie bez znaczenia jest i to, że większościowy akcjonariusz pozwanej Spółki (...), jest równocześnie Przewodniczącym Rady Nadzorczej pobierając wynagrodzenie w wysokości 30.000 zł miesięcznie, zatem korzysta z dobrej sytuacji ekonomicznej Spółki niezależnie od sposobu wykorzystania zysku. Akcjonariusze mniejszościowi takich korzyści nie uzyskują, zatem ich pozycja nie jest równoprawna. Tymczasem obowiązująca ogólnie w obrocie gospodarczym zasada lojalności obowiązuje także w odniesieniu do stosunków między akcjonariuszami a akcjonariusz większościowy winien respektować interesy i prawa akcjonariuszy mniejszościowych, szczególnie jeśli nie odnoszą oni takich korzyści.

Okoliczność, że w dniu 17 września 2013r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej Spółki podjęło uchwałę nr (...)o przeznaczeniu na wypłatę dywidendy połowy zysku za rok obrotowy 2010/2011 w kwocie 3.615.393,96 zł i należną powodom część tego zysku wypłaciło powodom, nie stanowi o braku pokrzywdzenia akcjonariuszy. Jak słusznie podkreślił Sąd pierwszej instancji, było to spowodowane treścią wyroku z dnia 28 maja 2013r. w sprawie I ACa 438/13 Sądu Apelacyjnego w Krakowie, który zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach i uchylił uchwałę (...)Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Grupy (...) S.A. podjętą 31 marca 2012r. w części tj. ponad kwotę 3.615.393, 96 zł. W dacie podjęcia zaskarżonej w niniejszej sprawie uchwały nr (...), co miało miejsce w dniu 4 kwietnia 2013 r., pokrzywdzenie akcjonariuszy istniało. Uchwała mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza oznacza bowiem także sytuację, gdy cel pokrzywdzenia akcjonariusza istnieje w trakcie podejmowania uchwały. Wypłata akcjonariuszowi części zysku za poprzedni okres obrachunkowy w wyniku wyroku sądu nie oznacza że Spółka nie uchyła się upoczywie od wypłacania zysku akcjonariuszom a tym samym że brak jest pokrzywdzenia akcjonariusza, skoro stałą praktyką w Spółce jest przeznaczanie w całości zysku na kapitał zapasowy pomimo braku uzasadnienia gospodarczego. Jak wyżej wskazano, udział w rocznym zysku jest podstawowym prawem akcjonariusza, przy czym uprawnienie to należy oceniać w stosunku do każdego okresu obrachunkowego. Wypłata części zysku za jeden okres obrachunkowy nie oznacza, że w następnych okresach (ilu?) decyzje w tym zakresie mogą być dowolne, jako że interes akcjonariuszy został już w wystarczającym stopniu zaspokojony. W dalszym ciągu bowiem akcjonariuszy obowiązują zasady, o których była wyżej mowa, w tym zasada równouprawnienia akcjonariuszy .

I wreszcie, odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa podmiotowego przez powodów należy stwierdzić, że zarzut ten jest całkowicie chybiony. Prawo akcjonariuszy do zaskarżania uchwał, w tym uchwał dotyczących ich interesów, jest przewidziane przez odpowiednie przepisy Kodeksu Spółek Handlowych, które określają przesłanki ich zaskarżenia (art. 422 k.s.h.). Nie można mówić o nadużyciu tego prawa jeśli akcjonariusz wykorzystuje służące mu uprawnienia do zaskarżania uchwał w celu przywrócenie stanu zgodności z prawem, umową spółki, statutem, naruszonego na

skutek powzięcia danej uchwały, lub uchronienia siebie lub spółki od negatywnych następstw uchwały (przesłanki pokrzywdzenia współnika albo godzenia w interes spółki). Zarzut o wykorzystaniu możliwości skarżenia uchwał w sposób sprzeczny z celem tego uprawnienia, a więc w sposób stanowiący nadużycie prawa podmiotowego może być podniesiony jedynie wtedy, gdy akcjonariusz zaskarża uchwały dla osiągnięcia innego celu niż wyżej wymienione. Pozwana Spółka nawet nie wskazała jaki inny rzeczywisty cel mieli powodowie zaskarżając w części przedmiotową uchwałę, niż ochrona swoich praw, szczególnie w sytuacji ich pokrzywdzenia zaskarżoną uchwałą i naruszenia dobrych obyczajów. Natomiast stanowisko pozwanej Spółki, że uprawnienie walnego zgromadzenia akcjonariuszy do podejmowania decyzji w sprawie przeznaczenia zysku ma charakter dyskrecjonalny i uznaniowy a Sąd nie może ingerować w jego decyzje, nie znajduje oparcia w przytoczonych przepisach Kodeksu Spółek Handlowych, choćby w treści art. 422 k.s.h. dającym podstawę do takiej kontroli sądowej. W wyroku z dnia 21 maja 2010 r., II CSK 564/09 (Lex nr 1131322) Sąd Najwyższy stwierdził, że jakkolwiek decyzja o przeznaczeniu zysku na inne cele niż wypłata dywidendy pozostaje zasadniczo w sferze dyskrecjonalnej władzy walnego zgromadzenia akcjonariuszy (art. 347 § 1 k.s.h.), to jednak skorzystanie z tego uprawnienia w konkretnym przypadku może podlegać kontroli sądu w następstwie wniesienia powództwa - na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. - o uchylenie podjętej w tym przedmiocie uchwały. Granice tej kontroli określają jedynie przesłanki z art. 422 § 1 k.s.h., których Sąd pierwszej instancji nie naruszył.

Reasumując, Sąd Okręgowy zasadnie uznał zaskarżoną uchwałę za krzywdzącą powodowych akcjonariuszy oraz za sprzeczną z dobrymi obyczajami, gdyż uchwała ta nie uwzględniała w odpowiednim stopniu słuszych interesów tych akcjonariuszy w sytuacji, gdy w kolejnym roku sytuacja Spółki była dobra i na przeszkodzie wypłacie części zysku akcjonariuszom nie stały potrzeby kapitałowe i inwestycyjne spółki.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony pozwanej jako bezzasadną, na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając od strony pozwanej na rzecz powoda jako wygrywającego sprawę, koszty wynagrodzenia pełnomocnika procesowego (§ 9 pkt 21) w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. nr 163 poz.1348).

Ref. Sprawy

SSO Irena Szrajter-Dragan